

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	7Cdo/89/2021
Identifikačné číslo spisu:	4118202553
Dátum vydania rozhodnutia:	31.01.2023
Meno a priezvisko:	JUDr. Lubor Šebo
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2023:4118202553.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcov: 1/ R. B., nar. XX.XX.XXXX, bytom I. F. XXX/XX, J., 2/ J. Z., nar. XX.XX.XXXX, bytom P. XXX/XX, X. K., zastúpených advokátskou kanceláriou BANÍK & Partners, s.r.o., so sídlom Košická 4984/46, Bratislava, proti žalovaným: 1/ FORMICA, spol. s r.o., so sídlom Spojovacia 521/7, Nitra, IČO: 31 408 168, zastúpenej Mgr. Petrom Mesárošom, advokátom, so sídlom Bottova 34, Nitra, 2/ KOOPERATIVA poisťovňa, a.s. Vienna Insurance Group, so sídlom Štefanovičova 4, Bratislava, IČO: 00 585 441, zastúpenej JUDr. Felixom Neupauerom advokátom, so sídlom Dvořákovo nábrežie 8/A, Bratislava, o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy, vedenom na Okresnom súde Nitra, pod sp. zn. 12C/19/2018, o dovolaní žalovaného 2/ proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 14. júla 2020 sp. zn. 12Co/182/2019, takto

rozhodol:

Dovolanie odmieta.

Žalobcom 1/ - 2/ voči žalovanému 2/ priznáva nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Žalovanému 1/ voči žalovanému 2/ priznáva nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 13. februára 2019 č. k. 12C/19/2018-152 v I. výroku uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť zaplatiť žalobkyni 1/ sumu 13.000 eur do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku s tým, že plnením jedného zo žalovaných zaniká povinnosť druhého žalovaného v rozsahu jeho plnenia, v II. výroku uložil žalovaným 1/ a 2/ povinnosť zaplatiť žalobcovi 2/ sumu 15.000 eur do troch dní od právoplatnosti tohto rozsudku s tým, že plnením jedného zo žalovaných zaniká povinnosť druhého žalovaného v rozsahu jeho plnenia a v III. výroku priznal žalobcom 1/ a 2/ voči žalovaným 1/ a 2/ náhradu trov konania v plnej výške.

1.1 Súd prvej inštancie zistil, že dňa 07.07.2015 došlo k dopravnej nehode, v dôsledku ktorej utrpela matka žalobcov zranenia, ktorým na mieste nehody podľahla. Žalovaný 1/ bol prevádzkovateľom motorového vozidla, ktorého prevádzkou došlo k zásahu do osobnostných práv žalobcov a pôvodca

zásahu bol zamestnanec žalovaného 1/ (E. L.), ktorý bol rozsudkom Okresného súdu Prievidza, sp. zn. 3T/91/2016 zo dňa 11.11.2016 v spojení s uznesením Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 3To/29/2017 zo dňa 11.05.2017 uznaný vinným zo spáchania prečinu usmrtienia podľa § 149 ods. 1 a ods. 2 písm. a) Trestného zákona. Žalovaný 2/ bol v čase poistnej udalosti poisťovateľom žalovaného 1/.

1.2 Vo vzťahu k námietke žalovaného 2/ o absencii priamej príčinnej súvislosti súd prvej inštancie uviedol, že existuje priama príčinná súvislosť medzi dopravnou nehodou a nemajetkovou ujmu, ktorú utrpeli žalobcovia, pretože pokiaľ by k takejto udalosti nedošlo, nedošlo by ani k zásahu do súkromnej sféry žalobcov. Povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla má pokrývať aj náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode. Medzi škodami, ktoré musia byť kryté, sa nachádza najmä ujma na zdraví. Pod pojem ujma na zdraví pritom patrí akákoľvek ujma spôsobená zásahom do osobnej integrity, čo zahŕňa tak fyzickú, ako aj psychickú traumu.

1.3 Súd prvej inštancie dospel k záveru, že zamestnanec žalovaného 1/ svojim konaním zasiahol výrazným spôsobom do práva na ochranu osobnosti žalobcov, pričom súčasťou práva na súkromie a rodinný život je aj právo na spoločnosť s inými osobami, najmä členmi rodiny. Smrťou matky žalobcov sa nepochybne rozvrátil ich rodinný život. Vzťahy medzi nebohú X. Z. (matkou žalobcov) a žalobcami súd prvej inštancie zhodnotil ako veľmi silné a intenzívne, pričom žalobca 2/ dokonca s matkou žil aj v spoločnej domácnosti. Žalobkyňa 1/ bola zase s matkou v neustálom kontakte, či už telefonicky alebo osobne, navštevovali sa, trávili spolu víkendy, dovolenky, chodievali na výlety, matka jej pomáhala s deťmi. Smrť matky obaja žalobcovia silne a intenzívne prežívali. Stratili možnosť viesť s matkou súkromný život a sú od jej smrti ochudobnení o sféru prirodzených vzťahov s jedným z najbližších rodinných príslušníkov. Protiprávnym konaním zamestnanca žalovaného 1/ prišlo k nezvratnej deštrukcii týchto medziľudských väzieb tvoriacich základ a rámec súkromného života žalobcov, a tým aj k zásahu do ich osobnostných práv. Zásah do osobnostných práv žalobcov dosahoval takú intenzitu, ktorá používa právnu ochranu podľa zákonných ustanovení Občianskeho zákonníka. Žalovaného 1/ považoval súd prvej inštancie za pasívne vecne legitimovaného z dôvodu, že bol zamestnávateľom vodiča E. L., ktorý viedol motorové vozidlo, pričom podľa súdu prvej inštancie sám vodič nenesie zodpovednosť za spôsobenú škodu, či nemajetkovú ujmu, zodpovednosť nesie jeho zamestnávateľ (žalovaný 1/) s poukazom na § 420 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

1.4 Titulom náhrady nemajetkovej ujmy žalobcovia požadovali zaplatenie sumy 13.000 eur a 15.000 eur. Výšku nemajetkovej ujmy určuje súd na základe voľnej úvahy, pričom pri rozhodovaní berie do úvahy závažnosť ujmy, ku ktorej došlo a okolnosti, za ktorých k ujme došlo. Súd prvej inštancie mal za to, že v danom prípade došlo k vážnemu a výraznému zásahu do osobnostných práv žalobcov, pričom zohľadnil, že žalobca 2/ tvoril s nebohú spoločnú domácnosť a žalobkyňa 1/ už mala založenú vlastnú rodinu, a preto im nepriznal nemajetkovú ujmu v rovnakej výške. Žalobcami požadovanú sumu považoval za primeranú. Prihliadol na závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy, ktorú v danom prípade vyhodnotil ako veľmi závažnú, intenzívnu a v podstate pretrvávajúcu, pretože strata rodiča - matky, je neodstrániteľná a nenapraviteľná ujma. Súd prvej inštancie dospel k záveru, že vzťahy v rodine navzájom boli veľmi intenzívne, trávili spolu svoj voľný čas, pomáhali si, rozumeli si, vychádzali spolu dobre. Vzal do úvahy skutočnosť, že nebohá X. Z. mala v čase nehody 55 rokov a žalobcovia sa doteraz s jej smrťou nevyrovnali, chýba im. Zároveň prihliadol aj na správanie samotného žalovaného 1/, ktorý podľa žalobcov nevyjadril ľútosť a neospravedlnil sa im (až na poslednom trestnom pojednávaní uviedol, že mu je to ľúto). Taktiež hodnotil aj správanie sa samotnej dotknutej osoby a dospel k záveru, že nebohá nijakým spôsobom nevyvolala a nezapríčinila dopravnú nehodu, bola jej obeťou. Priznaná suma zodpovedá aj výške ujmy, ktorú priznali sudy v obdobných veciach (4Cdo/139/2011).

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom z 14. júla 2020 sp. zn. 12Co/182/2019 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalobcom 1/ a 2/ priznal voči žalovaným 1/ a 2/ nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil s rozsudkom súdu prvej inštancie a v odôvodnení sa obmedzil len na skonštatovanie správnosti dôvodov napadnutého rozhodnutia a doplnil na zdôraznenie správnosti ďalšie dôvody.

2.1 Odvolací súd sa nestotožnil s námietkou žalovaného 2/, že sa súd prvej inštancie nedostatočne vysporiadal s otázkou priamej príčinnej súvislosti medzi zásahom do práv žalobcov a poistnou udalosťou ako takou v zmysle Zákona o PZP, keďže mal za to, že súd prvej inštancie sa v odôvodnení zaoberal aj otázkou príčinnej súvislosti medzi dopravnou nehodou a nemajetkovou ujmom, keď konštatoval, že ak by daná udalosť nenastala, nedošlo by ani k zásahu do súkromnej sféry žalobcov. Žalovaný 2/ síce poukázal na viaceré rozhodnutia NS SR o vzťahu príčiny a následku, ktorý musí byť priamy, bezprostredný, neprerušovaný a nestačí, ak je iba sprostredkovaný, odvolací súd však konštatoval, že uvedené rozhodnutia sa netýkali problematiky príčinnej súvislosti medzi nemajetkovou ujmom, ktorá vznikla pozostalým v dôsledku smrti blízkej osoby spôsobenej dopravnou nehodou. Žiadne z uvedených rozhodnutí záver o nedostatku príčinnej súvislosti medzi dopravnou nehodou ako takou a zásahom do osobnostných práv žalobcov nepodporilo, práve naopak podľa odvolacieho súdu existuje viacero rozhodnutí NS SR, kde súdy priznávajú blízkym osobám po obetiach dopravných nehôd náhradu nemajetkovej ujmy. Existencia priamej príčinnej súvislosti vyplýva aj z rozsudku NS SR sp. zn. 6MCdo/1/2016, ktorým bol prijatý záver, že škodou v zmysle Zákona o PZP sa rozumie aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla ako aj záver o pasívnej vecnej legitimácii poisťovne.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalovaný 2/ (ďalej aj „dovolateľ“) dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Žiadal, aby najvyšší súd napadnutý rozsudok zmenil tak, že žalobu voči žalovanému 2/ zamietne.

3.1 Nesprávne právne posúdenie dovolateľ videl v otázke „posúdenia absencie priamej príčinnej súvislosti nárokov v prejednávacom prípade“ v kontexte ustálenej rozhodovacej praxe reprezentovanej rozhodnutím R 61/2008. Dovolateľ mal za to, že pokiaľ súdy v základnom konaní dospeli k záveru, že pre účely Zákona o PZP nemajetková ujma pozostalých je škoda na zdraví a pasívna vecná legitimácia žalovaného 2/ je daná, je potrebné nemajetkovú ujmu ako škodu aj posudzovať a to v celku, nie izolovane. Podľa dovolateľa pri povinnosti poisťovateľa hradiť za poisteného škodu je možné uvažovať len o takej škode, ktorá je v priamej príčinnej súvislosti s poistnou udalosťou - dopravnou nehodou. V danom prípade však dochádza k zásahu do osobnostných práv pozostalých „len“ sprostredkované. Vzhľadom na skutočnosť, že poistnou udalosťou je dopravná nehoda a zásah do osobnostných práv žalobcov nastal sprostredkované v dôsledku reakcie na následky tejto dopravnej nehody, neexistuje vo vzťahu k žalobcom a uplatňovanej nemajetkovej ujme priama príčinná súvislosť s poistnou udalosťou ako takou (3Cdo/32/2007, 1Cdo/129/2008, 5Cdo/126/2009, 6Cdo/89/2011, 6Mcdo/7/2016). Dovolateľ zároveň poukázal aj na ustanovenie § 5 ods. 1 písm. h) Zákona o PZP v zmysle ktorého „poisťiteľ nenahradí za poisteného škodu, ak ide o zodpovednosť za škodu, ktorej vznik nie je v príčinnej súvislosti s poistnou udalosťou.“

4. Žalobcovia 1/ a 2/ vo vyjadrení k dovolaniu navrhli dovolanie odmietnuť a priznať im nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

4.1 Žalovaný 1/ vo vyjadrení k dovolaniu žiadal dovolaniu odmietnuť resp. zamietnuť.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 a 2 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie nie je dôvodné.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP

6. Nesprávne právne posúdenie dovolateľ videl v otázke „posúdenia absencie priamej príčinnej súvislosti nárokov v prejednávacom prípade“ v kontexte ustálenej rozhodovacej praxe reprezentovanej rozhodnutím R 61/2008.

7. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

8. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu a tiež, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie. Dovolací súd je viazaný iba vymedzením právnej otázky, ktoré považuje dovolateľ za nesprávne, nie určením, pod ktorý prípad prípustnosti jej riešenia (§ 421 ods. 1 CSP) táto otázka spadá. Prípustnosť podaného dovolania teda dovolací súd posudzuje vždy autonómne podľa jeho obsahu (8Cdo/54/2018, I. ÚS 51/2020).

9. Dovolací súd mal za to, že nie je možné sa stotožniť s názorom dovolateľa, že sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe reprezentovanej rozhodnutím R 61/2008. Samotné rozhodnutie sa zaoberalo nárokom žalobcov na náhradu škody podľa § 444 a § 445 Občianskeho zákonníka (sťažením spoločenského uplatnenia, stratou zárobku), ktoré si uplatňovali v súvislosti so smrteľným úrazom ich syna. NS SR v závere konštatoval, že „žalobcovia sa teda podľa platnej právnej úpravy nemohli s úspechom domáhať odškodnenia ich ujmy na zdraví, ktorá im v dôsledku smrti ich syna zavinennej žalovaným nepochybne vznikla, formou žaloby o náhradu škody“. Dovolací súd je toho názoru, že dovolateľom reprezentované rozhodnutie poukazuje na skutkovo a právne odlišný prípad, keďže v danom prípade žalobcovia 1/ a 2/ uplatňujú nárok na odškodnenie z oveľa širších hľadísk - opodstatnenosť žaloby vyvodzovali zo zásahu do širšej škály osobnostných práv, najmä práva na rodinný život a práva na súkromie, ktoré zahŕňa aj právo fyzickej osoby vytvárať a udržiavať vzťahy s inými ľudskými bytosťami najmä v oblasti citovej tak, aby sa fyzická osoba mohla v budúcnosti rozvíjať a naplňovať vlastnú osobnosť (8Cdo/268/2019, 7Cdo/259/2019).

10. Dovolací súd v tomto smere poukazuje na rozhodnutie Najvyššieho súdu R 61/2018 z ktorého vyplýva, že škodou pre účely zákona o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla je aj nemajetková ujma spočívajúca v zásahu do osobnostných práv pozostalých obete dopravnej nehody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla. V spore o náhradu takejto ujmy je poisťovňa pasívne legitimovaná.

11. V tejto súvislosti je potrebné poukázať aj na rozsudok Súdneho dvora EÚ vo veci C-22/12, ako aj uznesenie Ústavného súdu SR III. ÚS 666/2016 z ktorých vyplýva, že povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla má pokrývať aj náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode, ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej.

12. Ohľadom príčinnej súvislosti medzi poistnou udalosťou a nemajetkovou ujmovou dovolací súd poukazuje na rozhodnutie NS SR sp. zn. 6MCdo/7/2013 v zmysle ktorého, príčinná súvislosť (kauzálny nexus) je podstatným prvkom zodpovednostnej skutkovej podstaty. Vyžaduje sa, aby protiprávne konanie (delikt, nezákonné rozhodnutie, nesprávny úradný postup) a vznik škody boli v logickom slede (nexus = spojenie, súvislosť, sled), teda aby protiprávne konanie bolo príčinou a vznik škody vrátane jej rozsahu následkom tejto príčiny. Nestačí iba pravdepodobnosť príčinnej súvislosti či okolnosti nasvedčujúcej jej existencii; príčinnú súvislosť treba vždy preukázať. Rozhodujúca je vecná súvislosť príčiny a následku a túto nemožno riešiť vo všeobecnej rovine, ale vždy v konkrétnych súvislostiach. Príčinou vzniku škody môže byť len také konanie (alebo opomenutie), bez ktorého by škodný následok nevznikol. Základom je úvaha (test *conditio sine qua non* spoločný pre takmer všetky právne systémy Európskej únie), či by škodlivý následok nastal bez konania škodcu. Ak by tomu tak bolo, príčinná súvislosť by daná nebola. Podľa teórie tzv. adekvátnej príčinnej súvislosti, príčinná súvislosť je daná vtedy, ak je škoda podľa všeobecnej povahy, obvyklého chodu vecí a skúseností adekvátnym dôsledkom protiprávneho úkonu. Súčasne však musí byť preukázané, že škoda by bez tejto príčiny nebola nastala. Otázka príčinnej súvislosti medzi určitým protiprávnym konaním a konkrétnou škodou je

otázkou skutkovou. Jej existenciu zisťuje súd, ktorý so zreteľom na konkrétne okolnosti vyhodnocuje, či tu príčinná súvislosť je alebo nie. Pri riešení otázky príčinnej súvislosti je právnym posúdením veci vymedzenie, medzi akou ujmou (ako následkom) a akou skutočnosťou (ako príčinou) tejto ujmy má byť príčinná súvislosť zisťovaná. Pre posúdenie zodpovednosti za škodu má preto zásadný význam otázka, v čom konkrétne spočíva škoda (majetková ujma), za ktorú je požadovaná náhrada. Práve vo vzťahu medzi konkrétnou ujmou poškodeného (ak vznikla) a konkrétnym konaním škodcu (ak je protiprávne), prípadne inou skutočnosťou (ak bola tvrdená a preukázaná), sa zisťuje príčinná súvislosť. Protiprávny úkon nemusí byť jedinou príčinou vzniku škody (kumulatívna kauzalita), stačí, že je jednou z príčin, a to príčinou dôležitou, podstatnou a značnou. Treba tiež rozlíšiť, či v konkrétnom prípade viac skutočností v jednom okamihu spolupôsobilo na vzniku toho istého škodlivého následku (konkurenčná kauzalita) alebo či jedna skutočnosť vylučuje druhú, prípadne či novou skutočnosťou došlo k prerušeniu pôvodného dejového sledu.

13. Vychádzajúc z uvedeného v predmetnej veci z hľadiska jej správneho právneho posúdenia bola zistená príčinná súvislosť medzi ujmou žalobcov 1/ a 2/ spočívajúcou v zásahu do ich práva na súkromný a rodinný život a protiprávnym konaním žalovaného 1/ prostredníctvom zamestnanca, keď práve toto protiprávne konanie predstavuje poistnú udalosť (ako náhodnú udalosť, o ktorej nie je isté či vôbec a kedy nastane - v danej veci nastala). Dovolací súd dospel k záveru, že keby nedošlo k protiprávnemu konaniu žalovaného 1/ nedošlo by ani k nemajetkovej ujme žalobcov v dôsledku smrti ich blízkeho príbuzného. Podľa § 4 ods. 2 písm. a) Zákona o PZP má poistený z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené preukázané nároky na náhradu škody, vrátane náhrady nemajetkovej ujmy (R 61/2018) a podľa § 15 ods. 1 Zákona o PZP žalobcovia boli oprávnení ako poškodení uplatniť svoj nárok na náhradu nemajetkovej ujmy (aj) priamo proti poisťovateľovi, teda žalovanému 2/, čo aj využili. V zmysle vyššie uvedeného dovolací súd dospel v prejednávanej veci k záveru, že pokiaľ odvolací súd založil svoje rozhodnutie v dovolateľom nastolenej právnej otázke na právnom názore, že je daná príčinná súvislosť medzi nemajetkovou ujmou žalobcov a dopravnou nehodou, treba mať za to, že jeho rozhodnutie spočíva na správnom právnom posúdení veci. Vzhľadom na to dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalovaného 2/ nie je prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

14. Dovolací súd zároveň uvádza, že sa súdy v základnom konaní dostatočným spôsobom vysporiadali s námietkou žalovaného 2/ ohľadom príčinnej súvislosti medzi nemajetkovou ujmou žalobcov 1/ a 2/ a poistnou udalosťou ako takou. Odvolací súd správne poukázal na to, že rozhodnutia dovolateľa prezentované ako pred odvolacím súdom tak aj v dovolaní sa netýkali problematiky príčinnej súvislosti medzi nemajetkovou ujmou, ktorá vznikla pozostalým v dôsledku smrti blízkej osoby spôsobenej dopravnou nehodou a že žalovaný 2/ v tomto smere neuniesol dôkazné bremeno. Žiadne z uvedených rozhodnutí záver o nedostatku príčinnej súvislosti nepodporilo. Z viacerých rozhodnutí vyplýva práve opak, keďže súdy priznávajú blízkym osobám po obetiach dopravných nehôd náhradu nemajetkovej ujmy.

15. So zreteľom na uvedené najvyšší súd dovolanie žalovaného 2/ v rámci ktorého, namietal nesprávne právne posúdenie veci v zmysle § 421 ods. 1 CSP, odmietol podľa § 447 písm. f) CSP.

16. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania o dovolaní neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

17. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.